

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття рівня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 211-М групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньо-професійної програми «Початкова освіта»

Зацаринна Яна Андріївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент Гриценко Ірина Валентинівна

Рецензент: заступник директора

з навчально-виховної роботи Херсонської

загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №50 ім. Р. Набєгова

Пуленець Тетяна Володимирівна

ЗМІСТ

3

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження проблеми розвитку пізнавальної активності молодших школярів за допомогою інтерактивних технологій..... 8

1.1 Поняття та сутність пізнавальної активності молодших школярів у психолого-педагогічній літературі..... 8

1.2 Проблеми та виклики розвитку пізнавальної активності в умовах сьогодення..... 1
3

1.3 Інтерактивні технології навчання як засіб формування пізнавальної активності молодших школярів..... 1
9

РОЗДІЛ 2. Умови та досвід використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавальної активності молодших школярів..... 2

2.1 Діагностика рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів..... 2
7

2.2 Імплементація інтерактивних технологій в освітній процес як засобу активізації пізнавальної діяльності..... 3
6

2.3. Аналіз ефективності застосування інтерактивних технологій у розвитку пізнавальної активності учнів.....	4 7
2.4 Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності в умовах дистанційного навчання.....	5 2
ВИСНОВКИ	5
.	6
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ	6
ДЖЕРЕЛ	0
ДОДАТКИ	6
.	6

ВСТУП

Актуальність теми. Освітній простір України нині зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених внутрішніми модернізаційними процесами, так і зовнішніми деструктивними чинниками, пов'язаними з військовими діями. Вимушена міграція значної частини населення, руйнування інфраструктури, а також масовий перехід закладів загальної середньої освіти на дистанційний та змішаний формати навчання призвели до необхідності переосмислення традиційних моделей організації освітнього процесу. За цих умов особливої актуальності набуває пошук дидактичних засобів і технологій, здатних забезпечити стабільність

навчальної мотивації, сформувати ключові компетентності та підтримати розвиток пізнавальної активності молодших школярів.

Проблема пізнавальної активності набуває особливого значення саме у молодшому шкільному віці, який розглядається психологами як сензитивний період розвитку особистості. У цей час формується базове ставлення до пізнання, закладаються основи самостійності, ініціативності та здатності до творчої діяльності. Низький рівень пізнавальної активності в цьому віці спричиняє ризик деформації мотиваційної сфери, що проявляється у втраті інтересу до навчання, зниженні пізнавальної ініціативи та домінуванні формального підходу до освітньої діяльності. Отже, саме на етапі початкової школи доцільно застосовувати ефективні педагогічні інструменти, спрямовані на стимулювання й підтримку учня в освітньому процесі.

Актуальність дослідження зумовлюється низкою взаємопов'язаних чинників. По-перше, інтерактивні технології, що ґрунтуються на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, діалогу та співпраці, у сучасній педагогічній науці розглядається як один із найрезультативніших засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності. Вони органічно поєднуються з компетентнісним і діяльнісним підходами, задекларованими у Концепції «Нова українська школа».

По-друге, особливості воєнного часу зумовлюють необхідність гнучкого поєднання очних і дистанційних форм навчання, що ставить перед вчителем завдання імплементації цифрових засобів і методик, здатних підтримувати пізнавальний інтерес школярів незалежно від освітнього середовища.

По-третє, наявні науково-педагогічні дослідження, хоча й містять вагомий напрацювання щодо використання інтерактивних методів у початковій школі, не враховують у повному обсязі специфіку їх застосування в кризових умовах, спричинених війною. Це обумовлює необхідність поглибленого аналізу проблеми та експериментальної

перевірки педагогічних умов, за яких інтерактивні технології можуть стати дієвим засобом розвитку пізнавальної активності молодших школярів.

У науковій літературі пізнавальна активність учнів початкової школи розглядається як інтегральна характеристика особистості, що відображає її готовність і здатність до пошуково-дослідницької діяльності, ініціативність у пізнавальних діях, інтерес до нового знання. Вітчизняні дослідники Н. Бібік, О. Савченко, Л. Коваль підкреслюють значення пізнавальної активності як чинника становлення мотиваційної сфери молодших школярів та підвищення результативності навчання [3, 25, 14].

У працях Т. Байбари, Л. Пироженко, Г. Ткачук обґрунтовується потенціал інтерактивних технологій у забезпеченні залученості учнів до освітнього процесу [1, 23, 30]. Зарубіжні автори – J. Dewey, D. Kolb, J. Piaget, R. Johnson, D. Johnson розробили концепції активного, кооперативного та дослідницького навчання, які засвідчують важливість взаємодії та колективної діяльності у формуванні навчальної мотивації та когнітивного інтересу [35, 36, 37, 38].

Попри наявність значного наукового доробку, проблема інтеграції інтерактивних технологій в освітній процес початкової школи з урахуванням сучасних суспільних викликів і специфіки дистанційної освіти залишається недостатньо розробленою та потребує подальшого комплексного вивчення.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови та можливості застосування інтерактивних технологій як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі дистанційного навчання.

Відповідно до мети нами було сформульовано такі **завдання дослідження**:

- 1) Проаналізувати психолого-педагогічні підходи до визначення сутності, структури та функцій пізнавальної активності молодших школярів;
- 2) Визначити проблеми та виклики розвитку пізнавальної активності в умовах сьогодення;
- 3) Розкрити педагогічний потенціал інтерактивних технологій у контексті формування пізнавальної активності учнів початкової школи;
- 4) Обґрунтувати психолого-педагогічні умови ефективного розвитку пізнавальної активності учнів у різних форматах навчання;
- 5) Провести діагностику рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів із застосуванням валідних методик;
- 6) Розробити й апробувати комплекс інтерактивних технологій, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- 7) Здійснити аналіз результативності впроваджених інтерактивних технологій у розвитку пізнавальної активності учнів.

Об’єкт дослідження – процес навчальної діяльності молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.

Предмет дослідження – інтерактивні технології навчання як чинник і засіб розвитку пізнавальної активності учнів початкової школи.

Методи наукового дослідження: теоретичні: аналіз наукової літератури з теми дослідження, синтез теоретичних положень, узагальнення досвіду, класифікація. Емпіричні: спостереження, педагогічний експеримент, бесіда, тестування.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що цілеспрямоване та системне застосування інтерактивних технологій у початковій школі забезпечує підвищення рівня пізнавальної активності учнів за умови:

- урахування вікових і психологічних особливостей дітей;
- створення сприятливого емоційного й безпечного освітнього середовища;
- оптимального поєднання форм організації навчання;
- реалізації діяльнісного та компетентнісного підходів в освітньому процесі.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності пізнавальної активності молодших школярів у контексті дистанційного навчання, визначенні психолого-педагогічних умов ефективного використання інтерактивних технологій, а також у розробці й апробації комплексу інтерактивних засобів, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів у сучасному освітньому процесі.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розроблених підходів та рекомендацій у практичній діяльності вчителів початкової школи, у підготовці майбутніх педагогів у закладах вищої освіти, а також у створенні дидактичних матеріалів для організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Апробація результатів дослідження:

Результати магістерського дослідження були опубліковані в статті «Інтерактивні методи як засіб формування навичок співпраці у молодших школярів», що входить до студентського наукового журналу «UNIVERSUM» (№25) (жовтень 2025 р.)

Структура роботи: Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, загального висновку, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 68 сторінок, з них 56 основного тексту. Список використаних джерел містить 42 позиції.

**РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження проблеми розвитку
пізнавальної активності молодших школярів за допомогою
інтерактивних технологій**

**1.1 Поняття та сутність пізнавальної активності молодших
школярів у психолого-педагогічній літературі**

У сучасних умовах, коли освіта спрямована на реалізацію особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів, особливої уваги набуває проблема розвитку пізнавальної активності

молодших школярів. Цей феномен розглядається як ключовий чинник успішності навчальної діяльності, оскільки саме він зумовлює внутрішню мотивацію дитини до пізнання, самостійного пошуку інформації та осмислення навколишнього світу.

У віці 6-10 років відбувається активний розвиток когнітивних функцій, що є основою пізнавальної активності. Увага стає довільною, здатність концентруватися зростає, але потребує підтримки через наочність та ігрові методи. Пам'ять упорядковується, зростає обсяг і тривалість запам'ятовування. Мислення переходить від наочно-образного до логічно-діяльнісного, зростає здатність до аналізу й узагальнення. Емоційність впливає на мотивацію та готовність до навчання, тому позитивний клімат у класі є важливим.

Мотивація стимулює ініціативність і наполегливість у навчанні, а гра виступає важливим механізмом розвитку пізнавальної активності, поєднуючи задоволення та навчання. Спілкування з однолітками формує вміння співпрацювати, обмінюватися ідеями та вирішувати завдання спільно. Ці фактори взаємодіючи створюють основу розвитку пізнавальної активності.

У початковій школі, де закладаються основи, цілеспрямоване формування пізнавальної активності є необхідною умовою становлення особистості, здатної не лише сприймати готові знання, а й активно діяти, ставити запитання, досліджувати й творити.

Пізнавальна активність у цьому контексті розглядається не лише як характеристика освітнього процесу, а як системоутворююча властивість особистості, що забезпечує готовність до саморозвитку та самоосвіти. Саме в молодшому шкільному віці, який в психології визначається як сензитивний період для становлення пізнавальної мотивації, спостерігається інтенсивний розвиток інтелектуальної, емоційної та вольової сфер, що створює сприятливі умови формування інтересу до знань. Недостатня сформованість пізнавальної активності на цьому етапі

може призвести до зниження мотивації, пасивності учнів та поверхового засвоєння знань у наступних рівнях освіти.

Проблема розвитку пізнавальної активності охоплює не лише аспект засвоєння знань, а й формування внутрішньої позиції школяра як активного суб'єкта пізнання. Дослідження пізнавальної активності вимагає інтеграції психологічних, педагогічних і діяльнісних підходів, що дозволяє глибше розуміти механізми формування мотивації, розвитку мислення та становлення самостійності учня початкової школи.

Розвиток пізнавальної активності учнів зумовлює становлення базових навчальних компетентностей, розвиток внутрішньої мотивації та критичного мислення. Як зазначає Л. Дубровська: «активне залучення учнів до пізнавальної діяльності сприяє формуванню ціннісного ставлення до знань і підвищує результативність освітнього процесу» [12].

У психолого-педагогічній науці «пізнавальна активність» розглядається як інтегративна властивість особистості, що виявляється у прагненні здобувати знання, застосовувати їх на практиці та розширювати власний досвід.

Н. Бібік визначає пізнавальну активність як: «системну якість особистості, що відображає внутрішню потребу в пізнанні, у процесі якої учень проявляє ініціативу, інтерес до нового, прагнення розширювати свої знання та вміння» [2]. Науковиця підкреслює, що активність не є зовнішньо стимульованою поведінкою, а формується на основі внутрішніх мотиваційних процесів, зокрема інтелектуальної допитливості.

З позиції педагогіки початкової освіти О. Савченко розглядає пізнавальну активність як результат взаємодії учня та вчителя, коли освітній процес набуває особистісного змісту. На думку дослідниці: «формування пізнавальної активності забезпечується створенням

навчальних ситуацій, які викликають у дітей потребу мислити, шукати, самостійно відкривати знання» [19].

Дослідниці Н. Тлустенко, І. Любишко та О. Бражко підкреслюють діяльнісну природу цього феномену, вказуючи: «пізнавальна активність у молодших школярів формується в умовах проблемного навчання, коли дитина має змогу не лише сприймати інформацію, а й трансформувати її у власне знання через пошук, аналіз і рефлексію» [31].

Отже, у сучасній педагогіці поняття пізнавальної активності набуває інтегративного змісту, охоплюючи когнітивний, мотиваційний, діяльнісний та емоційно-ціннісний компоненти.

Узагальнення наведених підходів дає підстави виокремити кілька ключових компонентів, які є спільними для більшості визначень.

По-перше, внутрішня мотивація – стійке позитивне ставлення до пізнання, яке спонукає учня до самостійного пошуку знань, навіть без зовнішнього контролю чи примусу. Активність виступає як «внутрішній двигун навчання», який запускає процес самоосвіти.

По-друге, діяльнісний аспект – пізнавальна активність не обмежується лише інтересом чи емоційним залученням, вона передбачає дію, ініціативу, здатність учня мислити, ставити проблеми та шукати способи їх розв'язання.

По-третє, свідоме ставлення до навчання, коли школяр починає усвідомлювати власну роль у процесі здобуття знань, відчуває особисту відповідальність за результати діяльності.

І нарешті, творчий характер пізнавальної активності, який проявляється у прагненні виходити за межі заданого навчального матеріалу і формулювати власну питання, створювати нові способи розв'язання проблемних ситуацій.

Аналіз суміжних термінів, також, дозволяє чітко розмежовувати межі поняття пізнавальної активності. Так, пізнавальний інтерес розглядається як емоційно-мотиваційний стан, що є передумовою

активності, але ще не гарантує реальної дії. Це початкова форма залучення, що може залишитися потенційною, якщо не знайде відповідного розвитку в діяльності.

Натомість пізнавальна самостійність акцентує на здатності до незалежного мислення, планування й організації навчальної роботи, тоді як активність передбачає не лише самостійність, а й здатність до співпраці, участі у спільній пізнавальній діяльності, у тому числі – інтерактивній.

Отже, пізнавальна активність є більш комплексним феноменом, який об'єднує інтерес, самостійність, діяльність та творчість у єдиній системі пізнавальної поведінки.

На підставі узагальнення поглядів вітчизняних і зарубіжних учених можемо сформулювати власне трактування поняття пізнавальної активності як інтегрованої особистісної характеристики, що виражає готовність і здатність учня активно, свідомо та ініціативно брати участь у процесі пізнання, мотивовано засвоювати нові знання, застосовувати їх в освітній та життєвій практиці, а також розвивати індивідуальний досвід через взаємодію з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Дане визначення враховує як мотиваційний, так і діяльнісний аспекти феномена, а також підкреслює роль інтерактивної взаємодії як ключового чинника формування пізнавальної активності, зокрема в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Пізнавальна активність є багатокомпонентним феноменом, що охоплює різні аспекти особистості та її взаємодії з освітнім середовищем. Згідно з дослідженнями, її структура включає мотиваційний, інтелектуальний, вольовий та діяльнісний компоненти, які взаємодіють і взаємно доповнюють один одного.

Мотиваційний компонент пізнавальної активності визначає внутрішні спонукання учня до навчання, включаючи інтерес, потребу у пізнанні та прагнення досягти успіху. Дослідники зазначають, що

мотиваційна сфера учнів початкової школи є динамічною і змінюється з часом, відображаючи розвиток особистості та її взаємодію з освітнім середовищем [39].

Інтелектуальний компонент охоплює когнітивні процеси, такі як мислення, пам'ять, увага та уява, які забезпечують засвоєння знань та розвиток пізнавальних умінь. Дослідження показують, що участь у інтелектуально стимулюючій діяльності сприяє розвитку когнітивних здібностей молодших школярів [42].

Вольовий компонент включає здатність учня до самоконтролю, наполегливості та подолання труднощів у навчальній діяльності. Дослідження вказують на важливість розвитку вольових якостей у молодших школярів через залучення їх до проблемно-орієнтованих завдань та рольових ігор [40].

Діяльнісний компонент відображає практичну реалізацію пізнавальної активності через виконання навчальних завдань, експериментування та творчі проєкти. Залучення учнів до активної участі у діяльності сприяє розвитку їхніх пізнавальних умінь та формуванню стійкої навчальної мотивації [41].

Компоненти пізнавальної активності не існують ізольовано, а перебувають у тісній взаємодії. Мотивація стимулює інтелектуальну діяльність, це в свою чергу зміцнює вольову стійкість, а активна залученість забезпечує практичне застосування знань. Таке інтегроване функціонування компонентів сприяє гармонійному розвитку особистості молодшого школяра.

Аналіз наукових підходів дозволяє визначити пізнавальну активність як багатовимірний феномен, що включає мотиваційний, інтелектуальний, вольовий та діяльнісний компоненти. У психології акцент робиться на внутрішніх психічних механізмах готовності до пізнання, тоді як у педагогіці підкреслюють значення свідомої та цілеспрямованої участі учня в освітньому процесі.

Молодший шкільний вік є оптимальним періодом для формування пізнавальної активності, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивний розвиток когнітивних процесів, мотиваційної сфери та комунікативних умінь. Формування цієї якості закладає основу для подальшої самостійної пізнавальної діяльності та особистісного розвитку.

1.2 Проблеми та виклики розвитку пізнавальної активності в умовах сьогодення

Розвиток пізнавальної активності сучасного школяра набуває визначального значення в умовах системної трансформації освіти, що поєднує реформаторські підходи Нової української школи (далі НУШ), швидку цифрову трансформацію та адаптацію до кризових соціальних умов. Пізнавальна активність виступає не лише рисою індивідуальної пізнавальної поведінки, але й важливою складовою освітніх компетентностей, необхідних для життя в умовах інформаційного суспільства. Відтак її формування є стратегічною метою початкової школи, оскільки саме на цьому етапі закладаються основи самоорганізації, мотивації до навчання та здатності до подальшого професійного й особистісного зростання [11].

У контексті НУШ пізнавальна активність розглядається як складова компетентності – вчитись впродовж життя, що включає пошукову ініціативу, здатність до рефлексії, самостійне планування навчальної діяльності та критичну оцінку інформації. Такий підхід передбачає зрушення від репродуктивної парадигми викладання до створення середовища, яке стимулює учнів до досвіду пізнання через дослідницькі завдання, проєктну діяльність та інтерактивну комунікацію. Наукові дослідження вказують, що спеціально організовані педагогічні умови сприяють посиленню пізнавальної активності й формуванню відповідних компетентностей у молодших школярів [11].

Цифрова трансформація освіти змінює не тільки інструментарій, а й самі дидактичні принципи – дистанційний формат, асинхронна взаємодія, мультимедійні джерела вимагають від учня умінь самостійного інформаційного пошуку, критичної оцінки джерел та організації власного навчання. Разом з тим широке впровадження цифрового середовища створює ризики інформаційного перевантаження, фрагментарності уваги та поверхневої обробки знань – отже, традиційні методи втрачають ефективність у таких умовах і вимагають заміни на діяльнісні, проблемно-орієнтовані та інтерактивні підходи [17].

Крім того, соціальні кризи (пандемія, військові дії, соціальна нестабільність) посилюють значення особистісних ресурсів учня – емоційної стійкості, мотивації та здатності саморегуляції. Національні моніторингові дані та аналітичні доповіді підкреслюють, що в кризових умовах педагогічні системи повинні орієнтуватися на підтримку внутрішньої мотивації та формування механізмів саморегуляції, а це безпосередньо пов'язано з розвитком пізнавальної активності [20].

Пізнавальна активність виступає каталізатором розвитку вищих форм мислення, таких як критичного оцінювання інформації, генерування нових ідей, побудови аргументів і планування досліджень. Українські емпіричні дослідження демонструють, що застосування методів, спрямованих на активну участь учнів – проблемні завдання, STREAM та STEM підходи, проєктна діяльність, це все істотно підвищує показники критичного та креативного мислення, а відтак і рівень пізнавальної активності.

Критичне мислення у поєднанні з дослідницькою компетентністю дозволяє учневі не лише отримувати інформацію, але й ставити адекватні пізнавальні питання, формулювати гіпотези, обирати методи перевірки та робити виважені висновки – сукупність умінь, що визначають високий рівень пізнавальної активності. Професійні рекомендації щодо організації освітнього середовища вказують на те, що

розвиток цих умінь має бути цілеспрямованим і системним, інтегрованим у всі освітні галузі початкової школи [13].

Отже, у світлі реформ НУШ, цифрових перетворень та кризових викликів, розвиток пізнавальної активності молодших школярів стає центральною освітньою задачею. Потреба в оновленні дидактики, орієнтації на діяльнісні методи та впровадженні технологій, які стимулюють самостійну, рефлексивну та дослідницьку поведінку учня, є очевидною.

Важливо зацентувати увагу, що сучасний освітній контекст України характеризуються комплексом соціокультурних та технологічних трансформацій, що мають прямий і опосередкований вплив на формування пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку. До найвагоміших чинників належать воєнний стан та пов'язані з ним інформаційна нестабільність і стресогенні обставини, трансформація форми соціальної взаємодії унаслідок масового застосування дистанційних і змішаних форм навчання, а також пов'язана з цим втрата соціальної мотивації й комунікативного досвіду.

Воєнний стан і постійна інформаційна напруга суттєво впливають на психоемоційний стан дітей, знижуючи рівень уваги, самоконтролю та вольової регуляції – ключових чинників пізнавальної активності. Тривале перебування в умовах стресу спричиняє підвищену тривожність, апатію або емоційну реактивність, що ускладнює навчальну діяльність молодших школярів [10, 28]. Таким чином, воєнний контекст трансформує емоційно-вольову сферу дітей, зменшуючи їхню ініціативність та мотивацію до пізнання.

Дистанційне та змішане навчання призвели до скорочення безпосередніх форм комунікації між учнями, обмеження невербальних сигналів і спонтанних соціальних контактів. Це ускладнює розвиток навичок співпраці, координації та емпатії, необхідних для колективної пізнавальної діяльності. Без спеціального методичного супроводу

дистанційне середовище не забезпечує достатніх умов для формування комунікативної компетентності та активної участі дітей у груповій роботі [28].

Обмеження живого спілкування й психологічна напруга зумовили зміну мотиваційної структури навчання: знижується соціальна спрямованість, ініціатива та інтерес до спільної діяльності. Як зазначає Наталія Сохань: «підтримання навчальної мотивації у дистанційному форматі потребує партнерської взаємодії між учителем, учнями та батьками. За її відсутності спостерігається зменшення емоційного залучення та самостійності у пізнавальній діяльності» [27].

Сукупність всіх чинників формує бар'єри для пізнавальної активності учнів, що проявляється у зниженні уваги, мотивації та здатності для взаємодії. Дослідники пропонують поєднання психологічної підтримки, гібридних форматів навчання та активного залучення батьків як ефективну стратегію компенсації негативних наслідків [10, 27]. Такі підходи сприяють відновленню емоційного балансу, соціальної мотивації та пізнавальної ініціативи молодших школярів.

Війна, інформаційна нестабільність і зміна форматів навчання створюють системні ризики для емоційно-вольової та мотиваційної сфер дітей, послаблюючи їх пізнавальну активність. Впровадження інтерактивних технологій, психологічної підтримки та партнерської взаємодії між учителем, учнем і сім'єю є ключем до відновлення умов для активного, емоційно залученого навчання.

Одним із ключових завдань сучасної педагогіки стає формування активної особистості учнів – такої, що здатна не лише відтворювати отримані знання, а й самостійно їх здобувати, аналізувати, узагальнювати й творчо застосовувати в нових ситуаціях. Проте реалізація цього завдання супроводжується низкою педагогічних і

психологічних проблем, які ускладнюють процес формування пізнавальної активності в умовах модернізації освітнього процесу.

Педагогічні труднощі у формуванні пізнавальної активності молодших школярів пов'язані насамперед із інерційністю освітньої системи, недостатньою методичною гнучкістю вчителів і суперечністю між задекларованими компетентнісними підходами та реальною практикою навчання.

У багатьох закладах освіти й досі зберігається репродуктивна модель навчання, зорієнтована на механічне засвоєння знань. Учень у такій системі виступає пасивним споживачем інформації, що позбавляє його можливості виявляти ініціативу, здійснювати пошукову діяльність чи проявляти критичне мислення. Перевага фронтальних форм роботи, жорстка стандартизація навчальних програм і переоцінка контролю знань створюють ситуацію, коли освітній процес втрачає розвивальний потенціал. Як наслідок, діти демонструють низький рівень внутрішньої мотивації, а пізнавальна активність набуває формального характеру.

Хоча сучасна освітня парадигма ґрунтується на ідеї компетентнісного підходу, його практична реалізація в початковій школі залишається неповною. Учителі часто орієнтуються на формальні показники успішності, тоді як розвиток пізнавальної активності вимагає системної роботи з організації дослідницьких, ігрових і творчих завдань. Відсутність достатньої кількості методичних рекомендацій, нестача практичних інструментів інтеграції компетентнісного підходу у щоденне навчання, а також обмежені можливості підвищення кваліфікації педагогів у цій сфері знижують ефективність освітнього процесу.

Сучасна освіта вимагає від учителя не лише знань, а й високого рівня інноваційної компетентності. Однак більшість педагогів стикаються з труднощами використання інтерактивних і цифрових технологій для стимулювання пізнавальної активності. В умовах дистанційного та змішаного навчання це призводить до зниження

ефективності комунікації, браку емоційного контакту та обмеження можливостей для спільного пошуку знань. У результаті навчання зосереджується на перевірці результатів, а не на підтримці інтересу до пізнання.

Паралельно з педагогічними труднощами спостерігаються суттєві психологічні виклики, пов'язані з трансформацією когнітивних процесів дітей у цифрову епоху. Технологічна насиченість освітнього середовища має подвійний ефект – вона розширює можливості навчання, але водночас формує нові ризики для розвитку мислення, уваги та мотивації.

Постійне використання гаджетів змінює характер сприйняття інформації, роблячи його поверховим і фрагментарним. Молодші школярі звикають до швидкого отримання відповідей, унаслідок чого втрачається здатність до послідовного, тривалого розумового зусилля. Це призводить до переорієнтації з внутрішньої пізнавальної мотивації на зовнішні стимули, такі як оцінки чи ігрові ефекти.

Інформаційне середовище створює надлишок відомостей, які дитина не завжди може критично осмислити. Відсутність сформованих стратегій відбору та узагальнення матеріалу породжує фрагментарність знань, поверхневе запам'ятовування й зниження аналітичних здібностей. Це негативно впливає на розвиток мислення та допитливості – ключових компонентів пізнавальної активності.

Цифрове навчання часто позбавлене безпосереднього емоційного контакту між учителем і учнем. Для дітей молодшого шкільного віку, які особливо потребують емоційної підтримки, схвалення й спільної діяльності, це стає значним психологічним бар'єром. Відсутність соціальної взаємодії знижує рівень зацікавленості, сприяє формальності у виконанні завдань і послаблює усвідомлення власної ролі в пізнавальному процесі.

Стимулювання пізнавальної активності молодших школярів у сучасних умовах вимагає комплексного підходу, який поєднує

педагогічні, психологічні та технологічні аспекти. Вирішення окреслених проблем можливе шляхом модернізації освітнього середовища, підвищення кваліфікації педагогів, розвитку їх цифрової компетентності й упровадження інтерактивних методів навчання. Особливе значення має формування інноваційної педагогічної культури, у центрі якої – активна взаємодія, партнерство та підтримка дослідницької ініціативи учнів.

Ефективне стимулювання пізнавальної активності передбачає не лише оновлення змісту освіти, а й створення умов для розвитку внутрішньої мотивації, емоційної залученості й самостійності дитини в освітньому процесі.

1.3 Інтерактивні технології навчання як засіб формування пізнавальної активності молодших школярів

В умовах модернізації сучасної освіти однією з ключових педагогічних проблем стає пошук ефективних шляхів активізації пізнавальної діяльності молодших школярів. Традиційні методи навчання, засновані переважно на репродуктивному засвоєнні знань, дедалі менше відповідають потребам цифрового покоління, яке характеризується високою динамікою мислення, швидким сприйняттям інформації та прагненням до безпосередньої участі в освітньому процесі. Саме тому виникає об'єктивна потреба у використанні інтерактивних методів навчання, що ґрунтуються на принципах партнерської взаємодії, співпраці та суб'єкт-суб'єктних відносин між учителем і учнем. Вони дозволяють не лише засвоювати знання, а й формувати в учнів активну позицію щодо пізнання, стимулюючи розвиток самостійності, ініціативності та критичного мислення.

Інтерактивні технології у педагогіці розглядаються як сучасний інструмент, який дозволяє змінити класичний формат уроку, зробити його більш динамічним і орієнтованим на активну участь учнів. Як зазначає Олена Притика: «інтерактивні технології – це засоби,

спрямовані на активну взаємодію учнів з навчальним матеріалом, що підвищують зацікавленість, мотивацію й створюють середовище для індивідуалізації навчання та розвитку критичного мислення» [24].

У своїй роботі Юлія Колісник-Гуменюк аналізує науково-педагогічну та методичну літературу і визнає, що інтерактивні і мультимедійні технології стають ключовим напрямком сучасних педагогічних досліджень, оскільки вони: «розкривають потенціал учня як активного суб'єкта освітнього процесу, а не пасивного споживача інформації» [15].

Сутність інтерактивних технологій можна окреслити через кілька базових компонентів. По-перше, це взаємодія, яка відбувається між учнями, між учнем та учителем, а також із навчальним матеріалом, що забезпечує діалогічність і колективне пізнання. По-друге, інтерактивні технології орієнтуються на процес, а не лише на результат – освітній процес включає обговорення, рефлексію, корекцію на основі зворотного зв'язку. По-третє стимуляція самостійного пошуку знань, критичного аналізу, здатності ставити запитання й шукати відповіді самостійно або в групі.

Відмінність від традиційних методів полягає в тому, що в останніх домінує передача знань зверху вниз, тобто учитель пояснює, а учень сприймає. Інтерактивні ж методи змінюють ці ролі – учень стає активним учасником, має можливість впливати на хід уроку, брати участь у прийнятті рішень. Крім того, інтерактивні технології включають різні формати, а це в свою чергу дозволяє учням долучитись до навчання через різні канали сприйняття – зоровий, аудіальний, практичний, що підсилює усвідомлення та запам'ятовування матеріалу [33].

Інтерактивний підхід у навчанні спирається на систему принципів, які змінюють парадигму освітнього процесу – від односторонньої передачі знань до колективного творення змісту. Основна ідея полягає в тому, що знання продукується в процесі взаємодії суб'єктів і через

діяльність, отже методи навчання мають бути організовані так, щоб стимулювати комунікативні, пізнавальні й рефлексивні дії учнів. Такий підхід зумовлює посилений акцент на процесі і на формуванні в учнів умінь самостійно шукати, оцінювати й застосовувати інформацію [26].

Діалогічність як принцип передбачає організацію освітнього процесу через живий обмін думками, аргументами та ідеями, де діалог виступає як методична форма, що забезпечує ефективну взаємодію та спільне створення знань. У процесі діалогічної взаємодії особливе значення має вміння слухати співрозмовника, формулювати запитання, аргументовано висловлювати власну позицію та коригувати її на основі отриманого зворотного зв'язку, це все стимулює активну пізнавальну діяльність учня та розвиток критичного мислення.

Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії корелює з ідеєю педагогіки партнерства, де вчитель перестає виступати суто джерелом знань, а набуває ролі фасилітатора або модератора, а учні – активні співтворці освітнього процесу. Така модель передбачає розподіл відповідальності, співучасть у плануванні діяльності й ухваленні рішень, що зміцнює відчуття автономії в дітей і стимулює ініціативу. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія також створює соціально-психологічні умови для безпечного експериментування й проб помилок, необхідних для формування дослідницької компетентності.

Співпраця у межах інтерактивного навчання реалізується через структуровані групові форми, такі як розподіл ролей, спільні проєкти, роботу в групах тощо. Ключовим є те, що кооперація не зводиться до механічного обміну інформацією, тобто вона повинна бути спрямована на досягнення спільної пізнавальної мети, передбачати міжзалежність результатів і включати етапи планування, виконання та оцінювання колективної діяльності. Така організація навчання підвищує мотивацію, дозволяє реалізувати різні форми освітніх талантів та формує соціальні вміння, важливі для колективного пізнання [8].

Рефлексія завершує цикл інтерактивної діяльності, адже саме рефлексивні практики перетворюють фрагменти активності на усвідомлений досвід і забезпечують перехід від зовнішньої мотивації до внутрішньої пізнавальної зацікавленості. Без регулярної рефлексії інтерактивні вправи втрачають освітній потенціал, оскільки не формують усвідомлених стратегій мислення та не закріплюють навичок самоконтролю [16].

Інтерактивні технології органічно інтегруються діяльнісним підходом, оскільки обидва акцентують практичну активність учня як джерело засвоєння та творення знань. Діяльнісний підхід робить навчання процесом цілеспрямованої, організованої діяльності. Інтерактивні методи дають методичні форми для такої діяльності, забезпечуючи процедури планування, виконання та рефлексії, які є ядром діяльнісного підходу. У результаті інтерактивні технології роблять діяльність учнів більш структурованою, свідомою й орієнтованою на результативні компетенції.

У контексті компетентнісного підходу інтерактивні технології сприяють формуванню ключових компетентностей: комунікативної, соціальної, інформаційної, ціннісно-мотиваційної та навчально-пізнавальної. Завдяки моделюванню реальних завдань, роботі в команді та проєктній діяльності учні не лише отримують знання, а й відпрацьовують уміння застосовувати їх у практичних контекстах, що відповідає методології компетентнісної освіти [21].

Гуманістичний підхід акцентує увагу на гідності особистості, її свободі, самореалізації та вихованні ціннісних орієнтацій. Інтерактивні технології створюють умови, які посилюють такі складові як атмосферу партнерства, визнання індивідуальної думки, підтримку ініціативи та увагу до емоційного стану учня. У педагогіці гуманістичний вектор забезпечує етичний і смисловий фундамент для застосування інтерактивних методів, тобто вони не лише розвивають когнітивні

уміння, а й виховують відповідальність, співчуття й громадянську позицію [4].

Принципи інтерактивного підходу формують цілісну методологію, яка робить навчання процесом спільного пізнання й саморозвитку. Інтерактивні технології не існують самі по собі – вони є інструментом реалізації діяльнісного, компетентнісного та гуманістичного перспектив у навчанні, трансформуючи роль вчителя, зміст уроку і форму участі учнів у пізнавальному процесі.

У процесі організації пізнавальної діяльності молодших школярів вчитель може застосовувати різні типи інтерактивних технологій, кожна з яких має власні цілі, методи та педагогічні можливості. Для систематизації підходів до їх використання у таблиці 1.1 подано класифікацію основних видів інтерактивних технологій, що забезпечують розвиток пізнавальної активності, критичного мислення та комунікативних умінь учнів початкової школи.

Таблиця 1.1

Класифікація інтерактивних технологій у початковій освіті

Інтерактивні технології кооперативного навчання	
<i>Сутність кооперативного навчання</i>	<i>Педагогічне значення</i>
Кооперативне навчання ґрунтується на принципі спільної діяльності учнів, спрямованої на досягнення спільної мети. Це передбачає організацію освітнього процесу таким чином, щоб учні працювали разом, обмінюючись ідеями, допомагаючи один одному та несучи спільну відповідальність за результат. Такий підхід сприяє формуванню в учнів навичок співпраці, взаємопідтримки та колективної відповідальності [5].	Застосування кооперативних технологій сприяє розвитку комунікативної компетентності учнів, вмінню домовлятися, брати відповідальність за спільний результат. Це також стимулює розвиток соціальних навичок, таких як співпраця, емпатія та взаємопідтримка. Крім того, кооперативне навчання сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання та розвитку мотивації до пізнання [9].
Технології колективно-групового навчання	

<i>Сутність колективно-групового навчання</i>	<i>Педагогічне значення</i>
Ці технології передбачають організацію освітнього процесу таким чином, щоб учні мали можливість взаємодіяти між собою, обмінюватись знаннями та досвідом. Вони сприяють розвитку навичок колективної роботи, аргументації та спільного пошуку рішень. Взаємодія в групах дозволяє учням розвивати вміння слухати та враховувати думки інших, а також формувати критичне мислення [29].	Використання колективно-групових технологій сприяє формуванню навичок соціальної взаємодії, розвитку критичного мислення та вмінню працювати в команді. Це допомагає учням розвивати вміння слухати та враховувати думки інших. Колективна діяльність сприяє розвитку почуття відповідальності за спільний результат та формуванню навичок самостійного прийняття рішень [7].
Технології ситуативного моделювання	
<i>Сутність ситуативного моделювання</i>	<i>Педагогічне значення</i>
Передбачають створення ситуацій, які імітують реальні життєві обставини, що дозволяє учням застосовувати отримані знання та навички в практичних умовах [18].	Застосування технологій ситуативного моделювання сприяє розвитку критичного мислення, вмінню аналізувати причинно-наслідкові зв'язки та приймати обґрунтовані рішення. Це також допомагає учням розвивати практичні навички, необхідні для вирішення реальних життєвих завдань [32].
Технологія опрацювання дискусійних питань	
<i>Сутність опрацювання дискусійних питань</i>	<i>Педагогічне значення</i>
Передбачають організацію освітнього процесу таким чином, щоб учні мали можливість висловлювати свої думки, аргументувати їх та обговорювати з однолітками. Сприяє розвитку критичного мислення, самовираження та аргументації [9].	Використання технологій опрацювання дискусійних питань стимулює самовираження учнів, вміння відстоювати власну думку та формування критичної рефлексії. Сприяє розвитку комунікативних навичок та вмінню вести конструктивний діалог. Крім того, дискусії сприяють розвитку вміння працювати з інформацією,

	аналізувати її та робити обґрунтовані висновки [34].
--	--

Інтерактивні технології навчання є важливим інструментом у розвитку пізнавальної активності учнів початкової школи. Вони сприяють переходу від традиційного репродуктивного навчання до діяльнісного, формують внутрішню мотивацію учнів та створюють умови для пізнавальної співпраці [22].

Інтерактивні методи навчання передбачають активну участь учнів в освітньому процесі, що сприяє розвитку їхньої пізнавальної активності. Вони включають різноманітні форми організації навчальної діяльності, такі як робота в парах, групах, рольові ігри, дискусії, що дозволяє учням не лише засвоювати знання, а й активно їх застосовувати, аналізувати та оцінювати. Це сприяє розвитку критичного мислення та вміння самостійно приймати рішення [6].

Також ці методи сприяють формуванню внутрішньої мотивації до навчання. Створюють умови для емоційного залучення учнів в освітній процес, що підвищує їхню зацікавленість та активність. Використання різноманітних інтерактивних форм навчання дозволяє учням проявляти дослідницьку ініціативу, ставити запитання, шукати відповіді, що сприяє розвитку їх пізнавальних здібностей [32].

Інтерактивне середовище навчання сприяє створення ситуацій успіху для учнів, що підвищує їх самооцінку та впевненість у власних силах. Воно також сприяє розвитку співпраці між учнями, формуючи вміння працювати в команді, обговорювати проблеми, шукати спільні рішення. Колективний пошук рішень дозволяє учням обмінюватись ідеями, досвідом, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу та розвитку соціальної компетентності [34].

Інтерактивні технології виступають потужною інноваційною педагогічною стратегією, що стимулює пізнавальну активність учнів

початкової школи. Вони створюють умови для формування дослідницької поведінки, розвитку соціальної компетентності та креативності, що є важливими складовими сучасної освіти. Завдяки використанню цифрових платформ, інтерактивних завдань та мультимедійних засобів навчання стає більш динамічним, мотивуючим та персоналізованим. Перспективи розвитку інтерактивного навчання в умовах цифрової трансформації освіти відкривають нові можливості для підвищення якості освітнього процесу, створення інклюзивного та емоційно комфортного середовища, яке відповідає потребам сучасних учнів і суспільства загалом.

РОЗДІЛ 2. Умови та досвід використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавальної активності молодших школярів

2.1 Діагностика рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів

Проблема діагностики рівня сформованості пізнавальної активності учнів початкової школи є одним із ключових аспектів сучасної педагогічної науки, оскільки саме на цьому етапі відбувається становлення базових механізмів навчальної діяльності, пізнавальної ініціативи та внутрішньої мотивації до здобуття знань. Початкова школа, за визначенням О. Савченко, є фундаментом розвитку особистості, де процес навчання має забезпечувати не лише засвоєння знань, а й формування готовності до самостійного пізнання [25]. У цьому контексті діагностика виступає не як формальний контроль результатів, а як науково обґрунтований інструмент аналізу динаміки інтелектуального розвитку, пізнавальної зацікавленості та емоційно-вольової регуляції навчальної діяльності. Вона дозволяє виявити рівень сформованості пізнавальних мотивів, визначити освітні потреби учнів, а також своєчасно коригувати педагогічні стратегії відповідно до індивідуальних особливостей дітей.

Сучасний освітній простір характеризується поєднанням різних форматів навчання – очного, дистанційного та змішаного, що зумовлює необхідність удосконалення діагностичного інструментарію. В очному форматі навчання пріоритетними є безпосереднє спостереження, групова взаємодія, комунікативна активність, тоді як у дистанційному форматі провідну роль відіграють самостійність, внутрішня мотивація та емоційна стійкість у процесі виконання завдань.

Отже, актуальним завданням сучасної педагогіки є створення гнучких, комплексних методик, що враховують різноманітність освітніх середовищ. У зв'язку з цим метою проведеного констатувального етапу дослідження є визначення сформованості пізнавальної активності молодших школярів у процесі навчання шляхом аналізу чотирьох

ключових критеріїв – мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового та діяльнісно-практичного.

Розроблена нами методика ґрунтується на положеннях діяльнісного та компетентнісного підходів на цілісне вивчення пізнавальної активності молодших школярів як інтегрованого утворення, що поєднує мотиваційні, інтелектуальні, емоційно-вольові та практичні компоненти. Основою методики є положення про активну роль учня в процесі пізнання, його здатність до самостійного вибору способів дії, рефлексії та творчого застосування знань у нових ситуаціях.

Для забезпечення об'єктивності було виокремлено чотири взаємопов'язані критерії, які відображають різні аспекти пізнавальної активності, характеристику яких наведено у таблиці 2.1. Кожен із критеріїв має власний змістовий акцент і набір показників, що дає змогу здійснювати комплексну діагностику як індивідуальних, так і групових характеристик пізнавальної діяльності учнів. Такий підхід дозволяє виявити не лише рівень сформованості пізнавальної активності, а й її структуру, динаміку та потенційні напрями педагогічної підтримки.

Таблиця 2.1

Структура критеріїв оцінювання пізнавальної активності
молодших школярів

№	Критерій	Сутність	Основні показники
1	Мотиваційний	Відображає рівень пізнавального інтересу, ініціативи та позитивного ставлення до навчання.	- бажання вчитися; - інтерес до нового; - активність під час уроків.
2	Когнітивний	Характеризує вміння здійснювати пізнавальні дії та застосовувати інтелектуальні операції.	- здатність аналізувати, узагальнювати; - робити висновки; - висловлювати власну думку.
3	Емоційно-вольовий	Визначає здатність до саморегуляції, подолання труднощів і	- уважність; - наполегливість; - самоконтроль;

		зосередженості під час навчання.	- уміння доводити справу до кінця.
4	Діяльнісно-практичний	Відображає практичне застосування знань і готовність до співпраці в освітньому процесі.	- участь у групових формах роботи; - участь у проєктній діяльності; - ініціативність.

Розроблена нами методика, поєднує кількісні та якісні показники і базується на принципах цілісного підходу до аналізу навчальної діяльності, поєднує самооцінювання учнів і педагогічне спостереження, що дозволяє забезпечити об'єктивність та багатовимірність результатів.

Учасниками експериментального дослідження є молодші школярі двох шкіл.

Контрольна група: учні 3 класу Ліцею №23 імені Романа Гурика Івано-Франківської міської ради (очний формат/ n = 19).

Експериментальна група: учні 3 класу Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів №50 імені Романа Набегова Херсонської міської ради (дистанційний формат/ n = 21).

Такий вибір дав змогу порівняти особливості прояву пізнавальної активності учнів за умов безпосередньої взаємодії та у середовищі цифрової комунікації, виявити спільні та відмінні тенденції у ставленні дітей до навчання, рівні саморегуляції, емоційного залучення й практичної активності.

Для визначення рівня пізнавальної активності молодших школярів у дослідженні було використано два основні інструменти:

- 1) Анкету для учнів – призначена для виявлення суб'єктивного ставлення дітей до навчання, рівня зацікавленості, самооцінки власної пізнавальної активності та здатності до саморефлексії.
- 2) Карту педагогічного спостереження – інструмент для вчителя, який дозволяє фіксувати зовнішні прояви активності учнів під

час уроків і позаурочної діяльності, що не завжди відображається у самооцінці.

Для оцінювання пізнавальної активності молодших школярів було використано анкету, що включала десять запитань, спрямованих на визначення рівня сформованості ключових компонентів пізнавальної активності: мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового та діяльнісно-практичного. Таке формулювання запитань забезпечує комплексне охоплення різних аспектів навчальної поведінки учнів та дозволяє кількісно визначити ступінь прояву відповідних характеристик.

Вибір трирівневої шкали оцінювання («Так, часто» - 3 бали; «Іноді» - 2 бали; «Ні, рідко» - 1 бал) дозволяє кількісно вимірювати прояви пізнавальної активності та створює можливість статистичної обробки результатів. Така шкала забезпечує простоту для учнів молодшого шкільного віку та одночасно дозволяє відобразити відмінності в індивідуальному рівні активності. Питання до анкети представлені у Додатку А.

Таким чином, анкета забезпечує комплексну діагностику пізнавальної активності учнів, поєднуючи мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та діяльнісно-практичні аспекти навчальної діяльності та дозволяє виявляти індивідуальні особливості, сильні та слабкі сторони пізнавальної активності кожного учня.

Максимальна сума балів за анкету становила 30, що дозволяло розподілити рівні сформованості пізнавальної активності наступним чином:

Високий рівень – 25-30 балів;

Середній рівень – 18-24 бали;

Низький рівень – 10-17 балів.

Результати анкетування свідчать, що більшість учнів очної контрольної групи навчання демонструють середній рівень пізнавальної активності, що відображено на рисунку 2.1

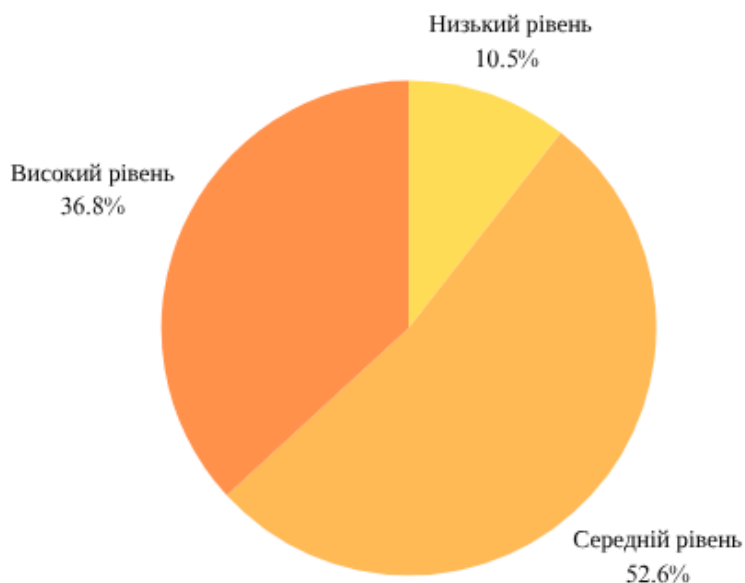

Рис. 2.1 Результати опитування очної групи

Результати засвідчують, що переважна більшість респондентів демонструють середній рівень пізнавальної активності. Зокрема, високий рівень виявлено у 7 учнів, що становить 36,8% від загальної кількості; середній рівень зафіксовано у 10 учнів (52,6%), тоді як низький рівень спостерігається лише у 2 учнів, що становить 10,6%.

Отримані результати свідчать про загалом достатній рівень сформованості пізнавальної активності серед учнів очної форми навчання, що зумовлено сприятливими умовами для безпосередньої комунікації з учителем, взаємодії між однокласниками та систематичної участі у колективних видах діяльності.

Найвищі показники отримано за мотиваційним і діяльнісно-практичним критеріями – учні виявляли інтерес до нової інформації, активність у груповій роботі, схильність до обговорення проблемних питань. Дещо нижчими виявились показники за емоційно-вольовим критерієм – окремі школярі швидко втрачали інтерес до складних завдань або вимагали зовнішнього стимулювання.

Загалом для очної групи характерне стабільне емоційне залучення та позитивне ставлення до навчання, що пояснюється підтримкою з боку вчителя, живою комунікацією та командною атмосферою класу.

Результати анкетування учнів очної контрольної групи зазначені у Додатку Б.

У дистанційній групі показники виявились нижчими, що зумовлено специфікою онлайн-навчання та зменшенням соціальної взаємодії. Показники відображена на рисунку 2.2

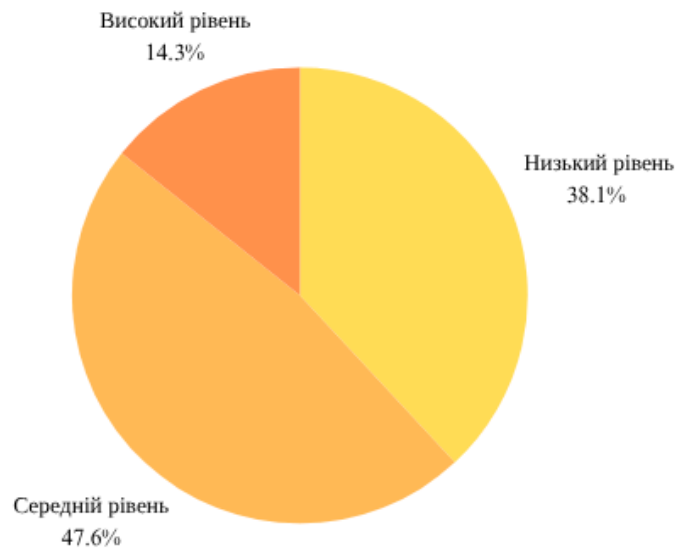

Рис.2.2

Аналіз результатів анкетування учнів дистанційної групи показав, що найбільшою є частка школярів із середнім рівнем пізнавальної активності. Зокрема, високий рівень продемонстрували 3 учні, що становить 14,3% від загальної кількості респондентів; середній рівень зафіксовано у 10 учнів (47,6%), тоді як низький рівень виявлено у 8 учнів, що становить 38,1%.

Отримані результати свідчать про те, що в умовах дистанційного навчання пізнавальна активність учнів загалом знижується, що може бути зумовлено обмеженими можливостями для безпосередньої взаємодії, зниженням емоційної залученості та нестачею зовнішньої підтримки й стимулювання з боку вчителя.

Найменші бали зафіксовано за емоційно-вольовим і діяльнісно-практичним критеріями, оскільки учні рідше проявляли ініціативу, швидше втрачали інтерес при труднощах, мали обмежені

можливості для колективної діяльності. Натомість за когнітивним критерієм спостерігалась відносна рівновага, діти демонстрували розуміння матеріалу, але без глибокого осмислення. Результати анкетування учнів дистанційної групи відображено у Додатку В.

Аналіз результатів показав, що учні, які навчаються в очному форматі виявили вищу мотивацію та інтерес до навчання завдяки безпосередній взаємодії з вчителем і однокласниками. Вони демонстрували більшу самостійність мислення, здатність робити висновки та виявляти наполегливість у виконанні складних завдань. Живе спілкування, командна робота й емоційна підтримка сприяли формуванню позитивного ставлення до навчання та стабільній пізнавальній активності.

Натомість учні дистанційної форми навчання результати були нижчими. Учні частіше проявляли пасивність, швидше втрачали інтерес, а їхня увага була менш стійкою. Знання виявлялися поверхневими, а практична активність обмеженою через відсутність безпосереднього контакту та групової взаємодії. Це свідчить про необхідність розроблення ефективних інтерактивних інструментів і методів, здатних компенсувати зниження мотивації та емоційного залучення в умовах дистанційного навчання.

Отримані результати свідчать, що рівень пізнавальної активності молодших школярів суттєво залежить від форми організації освітнього процесу. Очна форма навчання створює сприятливі умови для розвитку мотиваційного, когнітивного та емоційно-вольового компонентів активності, тоді як дистанційне навчання потребує посилення інтерактивних методів, які стимулюють саморегуляцію, емоційне залучення та групову співпрацю.

Другим етапом дослідження рівня пізнавальної активності учнів була робота з картою педагогічного спостереження, яку заповнював вчитель під час уроків і позаурочної діяльності. Цей інструмент дозволяє

зафіксувати реальні поведінкові прояви активності, що не завжди відображається у самооцінці дітей. Основними показниками оцінки були ініціативність, інтерес до нового матеріалу, здатність працювати в команді, самостійність мислення, наполегливість та доведення розпочатої справи до завершення.

Оцінювання здійснювалося за чотирма критеріями – мотиваційним, когнітивним, емоційно-вольовим та діяльнісно-практичним, за трирівневою шкалою (1 бал – низький, 2 – середній, 3 – високий). Сумарна кількість балів дозволяла визначити рівень сформованості пізнавальної активності, аналогічно до шкали анкети.

Педагогічне спостереження учнів констатувальної групи показало високий рівень прояву мотиваційної та діяльнісно-практичної активності. Учні проявляли інтерес до нових тем, активно брали участь у групових обговореннях та творчих завданнях. Когнітивний критерій також отримав середні та високі оцінки, більшість школярів демонстрували самостійність мислення, логічність відповідей та креативний підхід до виконання завдань. Емоційно-вольовий критерій виявився дещо слабшим у окремих учнів, оскільки деякі школярі потребували додаткового стимулювання, щоб завершити складні завдання. Відсоткове співвідношення результатів представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати педагогічного спостереження учнів констатувальної групи

Критерій	Високий рівень, %	Середній рівень, %	Низький рівень, %	Примітка
Мотиваційний	52	38	10	Учні активно зацікавлені, проявляють ініціативу.

Когнітивний	43	48	9	Самостійне мислення та логічність відповідей переважають.
Емоційно-вольовий	33	57	10	Деякі школярі потребують стимулювання для завершення завдань.
Діяльнісно-практичний	48	43	9	Активна участь у групових і творчих завданнях.

В експериментальній групі результати були дещо відмінними. Мотиваційний критерій показав середню активність, оскільки учні рідше проявляли ініціативу та самостійний інтерес до нового матеріалу. Когнітивний компонент залишався на середньому рівні, проте логічність мислення та креативність були слабо виражені у порівнянні з констатувальною групою. Найнижчі оцінки отримав емоційно-вольовий та діяльнісно-практичний критерії, учні дистанційно рідше доводили завдання до кінця, швидко втрачали інтерес, а можливості для групової взаємодії були обмежені. Результати відображені у таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Результати педагогічного спостереження учнів експериментальної групи

Критерій	Високий рівень, %	Середній рівень, %	Низький рівень, %	Примітка
Мотиваційний	21	53	26	Часткова зацікавленість, слабка ініціатива.
Когнітивний	26	58	16	Знання на поверхневому рівні, логіка та креативність обмежені.

Емоційно-вольовий	16	47	37	Швидка втомлюваність, нестійкість уваги.
Діяльнісно-практичний	11	42	47	Обмежена участь у групових та творчих завданнях.

Комплексне застосування самооцінки учнів та педагогічного спостереження дало змогу отримати цілісну картину пізнавальної активності. Поєднання цих інструментів дозволяє одночасно врахувати як суб'єктивні оцінки школярів, так і об'єктивні спостереження вчителя, що підвищує достовірність результатів. Загалом констатувальний етап підтвердив, що очна форма навчання більш ефективно стимулює мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-практичний компоненти пізнавальної активності.

Водночас дистанційне навчання вимагає посилення педагогічної підтримки, розвитку самостійності, наполегливості та організації колективної взаємодії. Таким чином, використання карти педагогічного спостереження у поєднанні з анкетуванням забезпечує комплексний підхід до діагностики пізнавальної активності молодших школярів і дозволяє виявити як сильні, так і проблемні аспекти їх пізнавального розвитку в різних освітніх середовищах.

2.2. Імплементация інтерактивних технологій в освітній процес початкової школи як засобу активізації пізнавальної діяльності

Формувальний етап педагогічного експерименту було спрямовано на перевірку результативності застосування інтерактивних технологій як ефективного засобу активізації пізнавальної діяльності молодших школярів у сучасному цифровому освітньому середовищі. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась впродовж чотирьох тижнів у межах освітнього процесу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Метою формувального етапу стало створення сприятливих педагогічних умов для підвищення рівня пізнавальної мотивації, розвитку самостійного мислення учнів, формування в них навичок дослідницької та комунікативної діяльності, а також залучення до активної, емоційно забарвленої пізнавальної взаємодії.

Імплементація інтерактивних технологій здійснювалася на засадах діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, які розглядають учня як суб'єкта освітнього процесу, здатного до самостійного вибору способів діяльності, рефлексії та творчого використання знань. Відповідно до цього принципу, освітній процес в експериментальній групі був побудований на інтеграції пізнавальних, ігрових, дослідницьких та комунікативних методів роботи, що сприяло підвищенню інтересу до навчання та підтримці внутрішньої мотивації.

У ході аналізу результатів констатувального дослідження, яке виявило низку характерних труднощів для учнів, які навчаються у дистанційному форматі. У зв'язку з цим вважаємо необхідним збільшити кількість інтерактивних технологій, здатних забезпечити ефективний зворотний зв'язок, підвищити емоційну залученість учнів і стимулювати їх до активної пізнавальної діяльності.

Для організації освітньої діяльності нами використовувався комплекс сучасних цифрових інструментів і платформ, що дозволило створити динамічне та адаптивне навчальне середовище, що відповідає сучасним вимогам дистанційного та змішаного форматів навчання.

Зокрема, Google Classroom забезпечував централізоване управління освітнім процесом, організацію розкладу, розподіл завдань та контроль виконання робіт учнями. Zoom використовувався для проведення синхронних занять, що створювало умови для безпосередньої комунікації, підтримки зворотного зв'язку та інтерактивного обговорення навчального матеріалу. LearningApps та Kahoot застосовувалися для формування мотиваційної та когнітивної

активності учнів через інтерактивні вправи, тестування та ігрові елементи, що сприяли закріпленню знань у цікавій та доступній формі. Padlet і Jamboard забезпечували можливість колективної роботи та спільного створення візуальних продуктів, що стимулювало розвиток діяльнісно-практичних навичок і командної взаємодії.

Організація уроків спиралася на принципи інтерактивності, діалогічності та практичної спрямованості. Інтерактивність полягала у постійному залученні учнів до обговорень, виконанні спільних завдань та оперативному отриманні зворотного зв'язку. Діалогічність забезпечувала активний обмін ідеями, аргументування власних позицій та розвиток комунікативних компетентностей. Практична спрямованість навчання проявлялася у застосуванні отриманих знань у реальних ситуаціях, виконанні творчих та проблемно-орієнтованих завдань, що сприяло формуванню не лише теоретичних, а й прикладних навичок учнів.

Таким чином, комплексне використання цифрових платформ і методик дозволило створити середовище, що стимулює пізнавальну активність, підтримує мотивацію та забезпечує розвиток ключових компетентностей молодших школярів у дистанційних та змішаних формах навчання.

Організація дослідницької діяльності молодших школярів у процесі опанування інтегрованого курсу «Я досліджую світ» здійснювалась на основі дослідницького підходу, що поєднує елементи спостереження, експерименту, аналітичної роботи, комунікації та рефлексії. Цей підхід забезпечував системну інтеграцію цифрових технологій в освітній процес і сприяв формуванню в учнів основ дослідницької, пізнавальної, цифрової та комунікативної компетентностей.

У процесі реалізації підходу використовувався комплекс інтерактивних освітніх платформ, що забезпечували диференційовану

підтримку різних етапів дослідницької діяльності – мотиваційного, пізнавального, практично-аналітичного, презентаційного та рефлексивного.

1) Мотиваційно-інтерактивний етап

На початковому етапі дослідження особливу увагу приділяли мотивації учнів та створенню позитивного емоційного фону навчання. З цією метою використовувалась платформа Kahoot, яка дозволяє організовувати інтерактивні вікторини в ігровій формі.

Так, під час вивчення тем «Як змінюються пори року?» та «Світ тварин і рослин нашого краю» учитель проводив онлайн-вікторини, спрямовані на актуалізацію попередніх знань і формування пізнавального інтересу. Приклади питань відображені у таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Запитання для онлайн вікторини

Тема	Питання	Мета завдання
Як змінюються пори року?	✓ Визнач, до якої пори року належать зображені явища. ✓ Які зміни відбуваються у природі восени? ✓ Які ознаки весни ти можеш назвати? ✓ У яку пору року день найдовший? ✓ Які заняття людей змінюються залежно від пори року?	Актуалізація попередніх знань про сезонні зміни в природі, розвиток умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між природними явищами.
Світ тварин і рослин нашого краю	✓ Які птахи відлітають у вирій? ✓ Які тварини впадають у сплячку? ✓ Що потрібно рослинам для росту?	Формування пізнавального інтересу до живої природи, закріплення знань про особливості рослинного і тваринного світу рідного краю.

	✓ Які рослини ростуть у твоїй місцевості? ✓ Чим відрізняються дикі та свійські тварини?	
--	--	--

Результати демонстрували в режимі реального часу, що створювало елемент змагальності, стимулювало активну участь, підвищувало рівень концентрації уваги та швидкість прийняття рішень. Такий формат дозволив поєднати емоційне залучення та когнітивну активність, а також розвивати навички аргументації, обґрунтування власної позиції й формувати початкові навички критичного мислення.

На платформі learningApps учні виконували завдання різних типів – від встановлення відповідності до логічного впорядкування та кросвордів. Наприклад, під час вивчення теми «Явище природи» використовувалась вправа «Знайди пару», де потрібно було співвіднести природне явище із його причиною (рисунк 2.3). Це допомогло учням розвивати логічне мислення, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та застосовувати знання у нових контекстах.

Знайди пару

Рис.2.3 Вправа «Знайди пару»

Інша інтерактивна вправа – «Вірю – не вірю», яка спрямовувалася на розвиток критичного мислення. Учні мали визначити, чи є запропоноване твердження науковим фактом. Така форма роботи не лише активізувала увагу, а й стимулювала аргументоване обговорення, адже після кожної відповіді учні пояснювали свій вибір. Виконане завдання відображене на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Вправа «Вірю – не вірю»

Додатково також впроваджувались вправи з використанням технологій інтерактивного навчання, спрямовані на розвиток дослідницького мислення та творчої ініціативи.

Вправа «Віртуальна мандрівка», під час якої учні у сервісі Jamboard створювали маршрут подорожі «Мандрівка рідним краєм», додаючи фото, короткі описи природних об'єктів і позначки на карті. Така діяльність сприяла інтеграції знань з різних галузей та формувала просторове мислення.

Далі під час уроку з теми «Як людина впливає на природу?» учні долучились до колективного обговорення. Учні генерували ідеї, які фіксували на спільній дошці Padlet. Це сприяло розвитку критичного та креативного мислення, уміння висловлювати і аргументувати власну думку, слухати інших.

Завдяки цим вправам освітній процес набував ігрового, творчого та дослідницького характеру. Учні ставали активними учасниками пізнання, а не пасивними спостерігачами, формували навички співпраці, аргументації та самооцінки, що забезпечувало розвиток як когнітивної, так і соціально-комунікативної компетентності.

2) Етап самостійного дослідження

На цьому етапі освітня діяльність переходила від етапу мотивації до самостійного пошуку та інтелектуальної обробки інформації.

Платформа LearningApps забезпечувала можливість індивідуальної та парної роботи, використовуючи інтерактивні вправи, що дозволяли учням застосовувати набуті знання в нових контекстах. Учням було представлено такі завдання, відповідно до вивчених тем:

- Упорядкуй місяці року за сезонами;
- Визнач частини рослин;
- Явище природи – його причина;
- Обери правильний спосіб збереження довкілля.

Завдяки автоматичній перевірці результатів, вчитель зміг оперативно відстежувати рівень засвоєння знань, а учні в свою чергу здійснювати самоконтроль і самооцінку. Цей етап сприяв розвитку когнітивної автономії, відповідальності за результат, умінню аналізувати власні дії та виправляти помилки.

3) Практично-дослідницький етап

Ключовим компонентом формування дослідницької компетентності учнів початкової школи на даному етапі стало виконання практично зорієнтованих завдань, спрямованих на розвиток уміння

здійснювати систематичні спостереження за об'єктами природи та фіксувати отримані результати у власному середовищі.

У межах теми «Природа навколо нас» учні вели екологічний щоденник «Весняні спостереження» (таблиця 2.5), у якому відображали зміни в навколишньому світі, фіксували результати досліджень і робили узагальнення. Робота з щоденником мала на меті формування спостережливості, аналітичного мислення, уміння робити висновки, а також виховання ціннісного ставлення до природи.

Таблиця 2.5

Структура екологічного щоденника «Весняні спостереження»

Компонент	Зміст діяльності учня	Розвивальний потенціал	Приклад запису
1.Дата та місце спостереження	Учень зазначає точну дату проведення спостереження та місце, де воно здійснювалося (шкільне подвір'я, парк, двір, город, берег річки тощо). Це забезпечує просторово-часову фіксацію дослідження.	Формує вміння організовувати власну діяльність у часі та просторі, планувати систематичні спостереження.	<i>25 березня – подвір'я, біля берези на клумбі.</i>
2.Погодні умови	Учні описують основні характеристики погоди: температуру повітря, стан неба, наявність чи відсутність опадів, силу вітру.	Розвиває спостережливість, уміння встановлювати залежність між погодними умовами та змінами у природі.	<i>Температура +10 °С, небо ясне, легкий вітерець, без опадів.</i>

3.Об'єкт спостереження	Учень визначає конкретний природний об'єкт або ж групу об'єктів.	Формує навички цілеспрямованого спостереження, вибору об'єкта дослідження, концентрації уваги.	<i>Об'єкт спостереження – куш бузку біля мого будинку.</i>
4.Опис змін, що відбулися	Основна частина запису – учні фіксують ознаки весни, зміни у стані рослин, поведінці тварин і комах, зовнішньому вигляді довкілля. Вчать встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.	Розвиває аналітичне мислення, уміння описувати природні явища, логічно пояснювати зміни.	<i>На гілках бузку з'явилися зелені бруньки. На подвір'ї чути спів шпаків.</i>
5.Мій висновок	Учень узагальнює результати спостереження, формулює висновки, робить припущення або прогноз щодо подальших змін у природі.	Формує вміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки й висловлювати власні судження.	Бузок почав розпускатися, отже, весна наближається до розквіту.

У процесі реалізації дослідницьких завдань у дистанційному форматі важливу роль відігравали групова взаємодія, яка здійснювалася за допомогою функції breakout rooms у сервісі Zoom. Така форма організації освітнього процесу забезпечувала можливість моделювання колективного дослідницького середовища, у якому кожен учень мав змогу проявити власну активність, висловити думку, запропонувати гіпотезу чи аргументовано відстояти результати спостережень.

Використання «кімнат» дозволило імітувати реальну групову роботу, зберігаючи при цьому структурованість і контроль з боку вчителя. Вчитель виконував роль тьютора і фасилітатора, переходячи між кімнатами, консультував групи, спрямовував обговорення, ставив уточнювальні запитання, що стимулювало пізнавальну ініціативу та забезпечувало цілеспрямований характер дослідження.

4) Аналітично-презентаційний етап

Після завершення досліджень відбувався етап обробки, візуалізації та презентації результатів, у межах якого використовувалися цифрові інструменти Padlet та Lamboard.

У ході реалізації міні-проектів учні створювали інтерактивні постери або віртуальні колажі, що містили фотографії, короткі текстові описи, власні висновки, аудіо та відеофайли. У спільних роботах учні розміщували результати своїх спостережень, будували графіки й діаграми, створювали рубрики з коментарями.

Padlet забезпечував можливість колаборативної взаємодії – учні коментували роботи інших, ставили запитання, аргументували власну позицію. Це сприяло розвитку навичок командної роботи, соціальної компетентності, уміння здійснювати взаємооцінювання та рефлексію.

5) Рефлексивно-оцінювальний етап

Для розвитку самоконтролю та самооцінки після кожного онлайн-заняття організовувалась рефлексивна сесія на інтерактивній дошці Jamboard. На дошці було створено віртуальний простір із різнокольоровими стікерами, де учні залишали свої міні-відгуки, відповідаючи на питання

- Що мені сьогодні вдалося найкраще?
- Що викликало труднощі і чому?
- Що я хочу спробувати наступного разу?
- Що мене здивувало або надихнуло?

Такі записи не лише фіксували особисті досягнення, а й допомагали вчителю відстежувати емоційний стан класу, визначати рівень мотивації та ступінь залученості кожного учня до дослідницької діяльності. Рефлексивні наліпки виступали інструментом самоаналізу, формували внутрішню мотивацію та сприяли переходу від зовнішньої оцінки вчителя до самооцінювання, що є одним із ключових механізмів розвитку навчальної автономії.

Для підтримки позитивного емоційного середовища в дистанційному форматі використовувались елементи гейміфікації – системи заохочень, які підвищували зацікавленість і внутрішню мотивацію учнів. Було створено «Таблицю досягнень» у Google Classroom, де учні отримували віртуальні значки та бали за різні види діяльності (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Оцінювання досягнень учнів

Вид діяльності	Цифровий інструмент	Заохочення
Участь у дискусії або презентації результатів	Zoom	+2 бали, значок «Активний дослідник»
Виконання творчого завдання у Padlet або Jamboard	Padlet, Jamboard	+3 бали, значок «Креативний мислитель»
Дотримання термінів виконання завдань	Google Classroom	+1 бал, значок «Відповідальний учень»
Прояв ініціативи або допомога однокласнику	Zoom	+2 бали, значок «Командний гравець»

Кожного тижня під час загальної зустрічі в Zoom учитель демонстрував оновлену таблицю лідерів, де зазначалися найактивніші учні. Важливо, що метою цієї системи не було змагання в традиційному сенсі, а підтримка мотиваційного клімату та формування почуття спільного успіху. Учні вчилися не лише досягати результатів самостійно,

а й радіти успіхам інших, що сприяло розвитку соціальної емпатії та рефлексії.

Застосування рефлексивних інструментів та гейміфікованих елементів забезпечило баланс між пізнавальною, емоційною та вольовою складовими навчальної діяльності. Учні ставали більш зосередженими, ініціативними, відповідальними за власні дії. Водночас у процесі спільних обговорень вони вчилися усвідомлювати власні емоції, розуміти труднощі інших, пропонувати підтримку – що є важливими ознаками емоційного інтелекту.

Таким чином, цифрові інструменти не лише забезпечили ефективну організацію дистанційного навчання, а й створили умови для емоційно-комфортного, психологічно безпечного та особистісно значущого освітнього середовища, у якому дослідження, комунікація та саморозвиток поєднувались в єдиний процес.

Таким чином, впровадження інтерактивних технологій у дистанційний освітній процес початкової школи продемонструвало свою ефективність як засобу активізації пізнавальної діяльності. Зміна характеру взаємодії між вчителем і учнем, елемент ігрової та дослідницької діяльності, а також наявність рефлексивних практик забезпечили позитивну динаміку розвитку пізнавальної активності.

2.3. Аналіз ефективності застосування інтерактивних технологій у розвитку пізнавальної активності учнів

Контрольний етап педагогічного експерименту було спрямовано на перевірку ефективності впроваджених інтерактивних технологій як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів контрольної та експериментальної групи, а також на виявлення динаміки змін у порівнянні з результатами констатувального етапу. Основна мета цього етапу полягала у встановленні реальних результатів впливу розробленої системи інтерактивного навчання на рівень пізнавальної

мотивації, самостійності, інтелектуальної ініціативи та емоційної залученості учнів у процес пізнання.

Для забезпечення об'єктивності й достовірності результатів дослідження на контрольному етапі було використано ті самі методичні інструменти, що й під час констатувального вимірювання – анкету для учнів, яка дозволяла оцінити суб'єктивну самооцінку мотиваційно-ціннісних орієнтацій, і карту педагогічного спостереження, що фіксувала зовнішні поведінкові прояви активності. Це забезпечило можливість порівняння динаміки розвитку пізнавальної активності в обох групах за однаковими критеріями – мотиваційним, когнітивним, емоційно-вольовим і діяльнісно-практичним.

Дослідження проводилось після завершення формувального етапу, протягом якого в експериментальній групі систематично впроваджувались інтерактивні технології, що охоплювали пізнавальні, комунікативні, ігрові та дослідницькі формати навчання. Особливу увагу також приділено використанню цифрових інструментів, таких як онлайн-ігри навчального змісту, спільні інтерактивні дошки, віртуальні дискусійні платформи, освітні симуляції та веб-квести. Застосування зазначених технологій мало на меті активізувати когнітивну діяльність учнів, посилити емоційно-мотиваційний компонент навчання, розвивати навички саморегуляції та комунікативної співпраці у цифровому середовищі.

Організація контрольного етапу ґрунтувалась на принципах наукової валідності, репрезентативності та повторюваності експерименту. Вимірювання проводилось у тих самих умовах, що й під час первинної діагностики, із дотриманням єдиної системи критеріїв та однакової процедури збору даних. Це дозволило забезпечити порівняння отриманих результатів та встановлення не лише рівня сформованості пізнавальної активності на заключному етапі, але й характер змін, що відбувався під впливом інтерактивного навчального середовища.

Порівняльний аналіз результатів анкетування, проведеного на контрольному етапі дослідження, дозволив виявити позитивну динаміку розвитку пізнавальної активності молодших школярів експериментальної групи. Відповідно до отриманих даних, інтерактивні технології, упроваджені в освітній процес протягом формувального етапу, суттєво вплинули на мотиваційну, емоційно-вольову та діяльнісну складові пізнавальної активності.

Як показують результати повторної діагностики, кількість учнів із високим рівнем пізнавальної активності в експериментальній групі зросла з 14,3% до 33,3%, що свідчить про істотне підвищення рівня внутрішньої мотивації та готовності до самостійного пізнання. Питома вага учнів із середнім рівнем також збільшилася – з 47,6% до 52,4%, що вказує на розширення зони стабільної навчальної активності. Водночас кількість школярів із низьким рівнем зменшилась із 38,1% до 14,3%, що демонструє зниження проявів пасивності, байдужості або емоційної втоми під час навчання. Порівняння результатів представлене на рисунках 2.5 та 2.6.

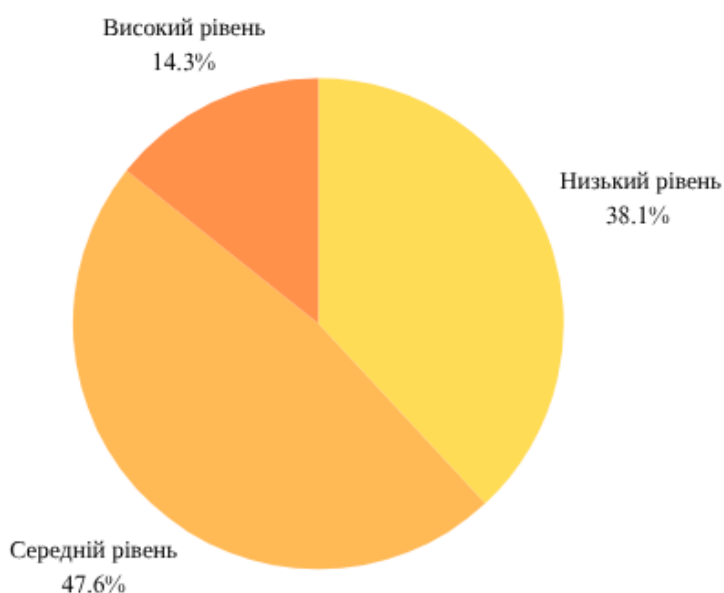

Рис.2.5. Результати констатувального етапу

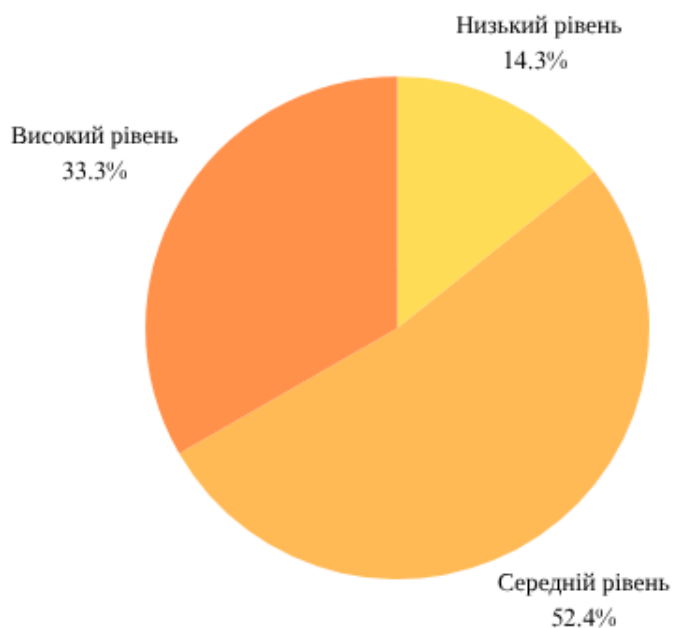

Рис.2.6. Результати контрольного етапу

У контрольній групі динаміка показників виявилась незначною, високий рівень залишився практично на тому ж рівні – з 36,8% до 37%, середній рівень з 52,6% до 52%, а низький дещо зріс – із 10,6% до 11%. Така стабільність пояснюється відсутністю суттєвих нововведень в освітньому процесі контрольної групи, який продовжував реалізовуватись у традиційному форматі.

Отримані результати свідчать про чітку позитивну динаміку в експериментальній групі, що підтверджує ефективність систематичного використання інтерактивних технологій у процесі навчання. Підвищення результатів найбільш виражене за мотиваційним і діяльнісно-практичним критеріями. Учні стали більш зацікавленими у процесі пізнання, активніше брали участь у спільних онлайн-завданнях, проявляли ініціативу під час виконання творчих або дослідницьких робіт.

Варто відзначити, що після впровадження інтерактивних технологій у дистанційному середовищі підвищився рівень емоційно-вольової стабільності, діти стали більш наполегливими у виконанні складних завдань, краще контролювали увагу, демонстрували

позитивні емоції під час навчання. Такі зміни можна пояснити застосуванням ігрових елементів, групових форм взаємодії та постійного зворотного зв'язку з вчителем, що компенсувало недоліки дистанційного формату.

Порівняльний аналіз карт педагогічного спостереження підтвердив результати анкетування та засвідчив суттєве зростання рівня пізнавальної активності учнів експериментальної групи після впровадження інтерактивних технологій. Згідно всіх чотирьох критеріїв спостерігається позитивна динаміка, що свідчить про цілісне підвищення якості пізнавальної діяльності молодших школярів. Результати представлені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка результатів педагогічного спостереження в
експериментальній групі

Критерій	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	П.д.	К.д.	П.д.	К.д.	П.д.	К.д.
Мотиваційний	21%	48%	53%	46%	26%	6%
Когнітивний	26%	42%	58%	52%	16%	6%
Емоційно-вольовий	16%	35%	47%	50%	37%	15%
Діяльнісно-практичний	11%	39%	42%	49%	47%	12%

Результати педагогічного спостереження підтверджують ефективність впровадження інтерактивних технологій у дистанційний формат навчання. Вони не лише компенсують обмеження, властиві онлайн-формату, але й створюють умови для гармонійного розвитку пізнавальної активності молодших школярів, поєднуючи пізнавальну

самостійність із позитивним емоційним досвідом та комунікативною взаємодією.

Підсумкові результати контрольного етапу педагогічного експерименту підтверджують ефективність інтерактивних технологій як засобу розвитку пізнавальної активності молодших школярів у дистанційному форматі навчання. Повторна діагностика засвідчила стабільне зростання показників за всіма компонентами пізнавальної активності, це свідчить про посилення внутрішньої мотивації, підвищення самостійності мислення та активізації емоційно-вольових проявів у процесі навчання.

Застосування інтерактивних методів забезпечило створення навчального середовища, орієнтованого на співпрацю, активність і рефлексію. Учні експериментальної групи продемонстрували не лише покращення кількісних результатів, але й якісні зміни в поведінці, зросла ініціативність, комунікативна взаємодія, впевненість у власних пізнавальних можливостях.

Результати підтверджують висунуту гіпотезу про те, що систематичне використання інтерактивних технологій у процесі дистанційного навчання сприяє підвищенню пізнавальної активності молодших школярів. Отримані дані доводять, що інтерактивний підхід є ефективним педагогічним засобом не лише активізації навчальної мотивації, а й розвитку цілісної системи пізнавальних умінь, необхідних для успішної соціалізації та подальшого освітнього зростання учнів.

2.4. Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів в умовах дистанційного навчання

Дистанційний формат навчання висуває нові вимоги до організації освітнього процесу, зокрема до збереження емоційного контакту, підтримання соціальної взаємодії та створення комфортного навчального середовища. Відсутність безпосереднього спілкування з учителем і однолітками може призводити до зниження навчальної мотивації,

послаблення вольових зусиль, поверхневого засвоєння знань. Тому завдання сучасного педагога полягає у створенні такої системи психолого-педагогічних умов, яка б не лише компенсувала ці обмеження, а й відкривала нові можливості для розвитку активної, самостійної та відповідальної пізнавальної діяльності учнів.

Розвиток пізнавальної активності у дистанційному освітньому середовищі потребує реалізації комплексу взаємопов'язаних умов. Їх поєднання забезпечує створення цілісного освітнього простору, в якому кожен компонент підтримує інший, формуючи єдину систему стимулювання пізнавальної активності.

1) Мотиваційно-ціннісна умова

Виступає основою розвитку пізнавальної активності, адже саме внутрішня мотивація визначає ставлення дитини до навчання. У дистанційному форматі вона формується через організацію емоційно привабливих ситуацій пізнання, коли процес навчання сприймається як цікава діяльність, що приносить задоволення.

Педагог має використовувати різноманітні інтерактивні технології – навчальні ігри, онлайн-квести, творчі завдання з елементами гейміфікації для підтримки емоційної зацікавленості та внутрішнього бажання пізнавати.

Важливою складовою цієї умови є позитивне підкріплення – словесне схвалення, електронні бейджі, що створюють ситуацію успіху. Індивідуалізація змісту навчання, тобто врахування інтересів, темпу та особистих можливостей учня, посилює відчуття цінності власної діяльності, формує стійку мотивацію до пізнання.

2) Когнітивно-діяльнісна умова

Спрямована на організацію активної пізнавальної діяльності учнів. У дистанційному середовищі вона реалізується через проблемно-пошукові та дослідницькі методи, що стимулюють самостійне мислення, аналіз, порівняння й узагальнення. Ефективним є

впровадження проєктної діяльності, кейс-методів, інтегрованих завдань, які передбачають практичне застосування знань у реальних або змодельованих ситуаціях.

Цифрові інструменти дозволяють реалізувати принцип «навчання через діяльність», перетворюючи учня з пасивного споживача знань на активного їх творця. Такий підхід розвиває критичне мислення, гнучкість інтелектуальних дій і готовність до самостійного пошуку рішень.

3) Емоційно-комунікативна умова

Передбачає створення психологічно комфортного середовища, що підтримує позитивні емоції та сприяє формуванню відчуття спільності. Для молодших школярів важливо відчувати себе частиною колективу, навіть у віртуальному просторі. Це досягається через регулярні онлайн-комунікації, інтерактивні зустрічі, групові обговорення, роботу в парах і командах під час відеоконференцій. Застосування візуальних елементів підсилює емоційний зворотний зв'язок, зменшує відчуття ізоляваності та підтримує зацікавленість. У результаті формується позитивне ставлення до навчання, підвищується емоційна стійкість і мотивація до участі у спільних видах діяльності.

4) Організаційно-технологічна умова

Передбачає створення сучасного цифрового середовища, що відповідає віковим можливостям дітей. Йдеться не лише про технічну доступність, а й про педагогічну доцільність використання технологій. Цифрове середовище має бути інтуїтивно зрозумілим, естетично привабливим, насиченим інтерактивними елементами, які стимулюють активну взаємодію. Використання цифрових платформ дає можливість поєднувати навчання, гру та комунікацію. Завдяки цьому зростає рівень самостійності, організованості та відповідальності учнів, що є важливими компонентами пізнавальної активності.

5) Рефлексивно-оцінювальна умова

Спрямована на розвиток у дітей здатності усвідомлювати власний освітній прогрес, аналізувати результати діяльності та визначати шляхи самовдосконалення. Вона реалізується через введення електронних портфоліо, самооцінювальних щоденників, коротких рефлексивних анкет після виконання завдань. Такий підхід формує навички саморегуляції, підвищує відповідальність за результати навчання та сприяє переходу від зовнішньої до внутрішньої мотивації. Рефлексія виступає не лише засобом контролю, а й важливим інструментом осмислення власного досвіду, що поглиблює пізнавальну активність.

6) Психолого-підтримуюча умова

Має на меті забезпечення емоційного благополуччя та впевненості учнів у власних силах. Дистанційний формат навчання може викликати в учнів почуття самотності, невпевненості, зниження самооцінки. Завдання вчителя полягає у створенні доброзичливої атмосфери, у якій кожен відчуватиме підтримку, розуміння та визнання власних досягнень.

7) Соціально-партнерська умова

Охоплює взаємодію між школою, сім'єю та учнем. Для молодших школярів важливо, щоб підтримка надходила зі сторони всіх учасників, тому вчитель має активно залучати батьків до взаємодії, це створюватиме єдине виховне середовище, де навчання продовжуватиметься за межами школи, а батьки виступатимуть співучасниками формування пізнавальної мотивації.

Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів у дистанційному форматі навчання становлять цілісну систему у якій всі вкладові взаємопов'язані та взаємозалежні. Їх комплексна реалізація забезпечує не лише підвищення навчальної ефективності, а й створення гуманістично орієнтованого середовища, у якому дитина виступає активним суб'єктом пізнання, здатним до саморозвитку, співпраці та творчого мислення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно розкрити проблему розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі використання інтерактивних технологій, виявити її теоретико-методологічні засади, психолого-педагогічні умови та емпірично підтвердити ефективність запропонованих педагогічних рішень. Отримані результати засвідчили, що системне впровадження інтерактивних технологій в освітній процес початкової школи є дієвим засобом формування пізнавальної активності учнів, підвищення їхньої внутрішньої мотивації, розвитку самостійності мислення й емоційної залученості у навчальну діяльність.

На основі аналізу сучасних психолого-педагогічних підходів з'ясовано, що пізнавальна активність є складним інтегрованим утворенням особистості, яке об'єднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, емоційно-вольовий і діяльнісно-практичний компоненти. Вона визначає рівень інтелектуальної ініціативи дитини, її готовність до самостійного пошуку знань, критичного осмислення та творчого застосування інформації у практичних ситуаціях. З позицій діяльнісного, компетентнісного та гуманістичного підходів пізнавальна активність розглядається як провідна умова особистісного розвитку молодшого школяра, формування його автономії у навчальній діяльності та внутрішньої потреби в пізнанні.

Поглиблений аналіз соціокультурних та освітніх викликів сучасності дав змогу встановити, що кризові умови зумовлюють зниження емоційного залучення, втрату соціальної мотивації та ослаблення механізмів саморегуляції в учнів молодшого шкільного віку. Ці чинники значною мірою гальмують прояви пізнавальної активності,

що актуалізує потребу в оновленні освітнього процесу на засадах інтерактивності, партнерства та рефлексивності.

На основі узагальнення наукових джерел і результатів власного дослідження обґрунтовано, що інтерактивні технології навчання — це не лише сукупність методів активного залучення учнів до освітнього процесу, а й цілісна педагогічна система, орієнтована на співпрацю, діалог і спільне створення знань. Вони забезпечують перехід від інформаційно-трансляційної моделі навчання до діяльнісно-комунікативної, у якій учень виступає суб'єктом, а не об'єктом освітнього впливу.

Розроблено комплекс інтерактивних технологій, спрямованих на стимулювання пізнавальної активності молодших школярів, що охоплює ігрові, дослідницькі, комунікативні та проєктні форми роботи. Доведено, що саме ці технології створюють оптимальні умови для формування стійкої мотивації до навчання, розвитку рефлексивного мислення, комунікативної компетентності та здатності до саморегуляції в умовах цифрового освітнього середовища.

Значну увагу приділено визначенню психолого-педагогічних умов розвитку пізнавальної активності у дистанційному форматі навчання. Встановлено, що ефективність цього процесу забезпечується реалізацією комплексу взаємопов'язаних умов: мотиваційно-ціннісної, когнітивно-діяльнісної, емоційно-комунікативної, організаційно-технологічної, рефлексивно-оцінювальної, психологічно-підтримуючої та соціально-партнерської. Їх інтегроване впровадження сприяє створенню сприятливого емоційного фону, стимулює пізнавальну ініціативу, забезпечує розвиток самостійності та формує позитивне ставлення до процесу навчання.

Експериментальна частина дослідження передбачала три етапи — констатувальний, формувальний і контрольний. На констатувальному етапі визначено вихідний рівень пізнавальної активності учнів за

допомогою розробленої методики, що включала анкету самооцінювання та карту педагогічного спостереження. Результати показали переважання середнього та низького рівнів у дистанційній групі, що засвідчило недостатню сформованість мотиваційної та емоційно-вольової складових активності.

Під час формувального етапу в експериментальній групі впроваджувалися інтерактивні технології: онлайн-квести, рольові ігри, спільні проєкти, інтерактивні презентації на платформах Jamboard і Padlet, групові обговорення у Zoom. Їх застосування забезпечило активізацію внутрішньої мотивації, розвиток самостійності мислення, зростання емоційної включеності учнів в освітній процес.

Контрольний етап експерименту засвідчив позитивну динаміку у всіх компонентах пізнавальної активності. Частка учнів із високим рівнем активності в експериментальній групі зросла більш ніж удвічі, тоді як кількість учнів із низьким рівнем зменшилась утричі. Особливо значні зрушення спостерігалися за мотиваційним і діяльнісно-практичним критеріями. У контрольній групі суттєвих змін не виявлено, що підтвердило ефективність експериментального впливу.

Таким чином, результати дослідження підтверджують гіпотезу, що цілеспрямоване впровадження інтерактивних технологій в освітній процес початкової школи за умови дотримання визначених психолого-педагогічних умов забезпечує підвищення пізнавальної активності молодших школярів, формування внутрішньої навчальної мотивації, розвиток критичного мислення, емоційної саморегуляції та готовності до самостійної діяльності.

Отримані результати мають важливе теоретичне й практичне значення. Теоретично вони поглиблюють розуміння сутності пізнавальної активності як педагогічного феномену в умовах цифрової освіти. Практично — можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів, у системі післядипломної

педагогічної освіти, а також для розроблення методичних рекомендацій щодо активізації пізнавальної діяльності учнів у дистанційних і змішаних форматах навчання.

У перспективі подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на розроблення індивідуалізованих моделей формування пізнавальної активності в умовах цифрового середовища, інтеграцію штучного інтелекту та адаптивних освітніх платформ для розвитку саморегульованого навчання молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара, Т. М. *Методика викладання природознавства в початкових класах: навч. посіб.* — Київ : Веселка, 1998. — 334 с.
2. Бібік, Н. М. *Засоби формування пізнавальних інтересів молодших школярів* // Початкова школа. — 2007. — № 12. — С. 50–53. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/4/visnuk_10.pdf
3. Бібік, Н. М. (2024). *Особливості педагогічного управління навчально-пізнавальною діяльністю молодших школярів: від залежності до самостійності* // Актуальні проблеми та стратегії розвитку початкової освіти: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (16 травня 2024 року). — Рівне : РДГУ, 2024. — С. 13–15.
4. Бондаренко, З. П., Єрмоленко, А. О. *Інтерактивні методи навчання у контексті модернізації освіти* [виробничо-педагогічні публікації]. — Режим доступу: <http://virtkafedra.ucoz.ua>
5. Бусько, Ю. В., Рудницька, Н. Ю. *Формування критичного мислення в учнів початкової школи засобами інтерактивних технологій на уроках «Я досліджую світ»* // Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реальії, перспективи. — Житомир : ФОП Н. М. Левковець, 2022. — С. 66–69.
6. Буштрук, О. *Інтерактивні методи навчання в початковій школі.* — Харків : Ранок, 2021. — 280 с.
7. Власенко, Н. О. *Освітні технології ситуативного моделювання* // Педагогічна наука і практика, 2021.

8. Волкова, Н. П. *Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник*. — Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://pedagogic-master.com.ua>
9. Галушкіна, В. О. *Розвиток навичок критичного мислення молодших школярів засобами інтерактивних технологій на уроках в початковій школі*. — Київ : ЛІКО-ШКОЛА, 2020.
10. Гнатюк, О. В. *Особливості дистанційного навчання учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану* [текст]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732434/1/Текст.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
11. Дронь, Т., Дронь, Т. О. *Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в початковій школі в контексті НУШ // Science of Education*, 2021. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/10_Tkachenko_Dron_213_2021_117_127.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
12. Дубровська, Л., Дешко, О. (2021). *Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» // Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*, (1), 52–58. — DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-1-52-58>
13. Дука, Т. М. *Розвиток критичного мислення молодших школярів: теоретичні та прикладні аспекти // Вісник іншого вишу*, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15346/1/829-Текст_статті-1561-1-10-20221223.pdf (дата звернення: 06.10.2025).

- 14.Коваль, Л. В. *Сучасні навчальні технології в початковій школі*. — Київ : Початкова школа, 2006. — 104 с.
- 15.Колісник-Гуменюк, Ю. *Сучасні інтерактивні технології навчання* // *Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журн.* — 2013. — № 5. — С. 118–124. — Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/19493>
- 16.Комар, О. А. *Інтерактивні технології: теорія та методика (навчально-методичний конспект)*. — [Університетський репозиторій DSpace].
- 17.Крамаренко, І. С. *Цифровізація освіти: вплив на організацію навчального процесу та педагогічні практики* // *Перспективи та інновації науки (Педагогіка)*. — 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://eprints.zu.edu.ua/34017/1/Цифроївзація_освіти.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
- 18.Литвинова, С. *Організація дистанційної форми навчання в закладах загальної середньої освіти у період пандемії COVID-19* // *Нова педагогічна думка*. — 2020. — № 3. — С. 55–61. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_3_11
- 19.Мухіна, Т. Є. *Педагогічна теорія розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів академіка Олександри Савченко в реаліях сьогодення* // *Педагогічні науки*. — 2023. — Вип. 1 (102). — С. 45–60. — DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-102-1>
- 20.Національна академія педагогічних наук України. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія* / ред. В. Г. Кремень. — Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. — 384 с. — DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- 21.Паламар, С. П. *Компетентнісний підхід до вивчення української літератури (посібник)*. — 2017. — [Цифрова бібліотека НАПН України].

- 22.Павленко, А., Шанскова, Т. *Інтерактивні методи навчання у початковій школі*. — Київ : Освіта, 2022. — 320 с.
- 23.Пироженко, Л. *Інтерактивні технології навчання у початковій школі // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. — 2007. — № 23. — С. 96–100.
- 24.Притика, О. І. *Поняття про інтерактивні технології навчання // Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. — 2023. — Т. 14, № 3. — С. 76–80. — DOI: [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(3\).2023.76-80](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(3).2023.76-80)
- 25.Савченко, О. Я. *Діагностика і дидактичні умови формування у молодших школярів мотивації уміння вчитися // Український педагогічний журнал*. — 2015. — № 1. — С. 85–98.
- 26.Сисоєва, С. О. *Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник*. — Київ : ЕКМО, 2011.
- 27.Сохань, Н. *Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу в застосуванні сучасних цифрових технологій в умовах дистанційного навчання // Педагогічні інновації, 2023*. — Режим доступу: <https://pi.iod.gov.ua/ojs/index.php/pi/article/view/53> (дата звернення: 06.10.2025).
- 28.Суходоля, Ю. *Підсумкові результати емпіричного дослідження розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання // Педагогічні технології, 2023*. — Режим доступу: <https://pt.khmnu.edu.ua/index.php/pt/article/view/146> (дата звернення: 06.10.2025).
- 29.Тарасенко, І. П. *Інтерактивні технології розвитку критичного мислення в учнів початкової школи // Початкова школа*. — 2021. — № 9. — С. 25–29.
- 30.Ткачук, Г. Е. *Використання інформаційно-комунікаційних технологій як дієвого інструменту розвитку методичної*

- компетентності педагогів. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://scholar.google.com/citations?user=umaq9WIAAAAJ>
31. Глустенко, Н. С., Любишко, І. О., Бражко, О. О. *Розвиток пізнавальної активності учнів початкової школи // Науковий вісник МДПУ. Серія «Педагогіка», 2023.* — Режим доступу: <https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/358>
 32. Фенчак, Л. М. *Моделювання інтерактивного освітнього середовища початкової школи // Педагогіка та психологія, 2019.*
 33. Шендерук, О., Биконя, О. (2022). *Інноваційні технології та інтерактивні навчальні засоби як джерело нових можливостей // Молодий вчений, 1 (101), 158–161.* — DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-1-101-33>
 34. Awedh, M., Mueen, A., Zafar, B., & Manzoor, U. (2015). *Using Socratic and Smartphones for the Support of Collaborative Learning.* — arXiv. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://arxiv.org/abs/1501.01201>
 35. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education.* — New York : Macmillan. — 480 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nsee.memberclicks.net/assets/docs/KnowledgeCenter/BuildingExpEduc/BooksReports/10.%20democracy%20and%20education%20by%20dewey.pdf>
 36. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1987). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning.* — Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall. — 214 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eric.ed.gov/?id=ED369778>
 37. Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development.* — Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall. — 256 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<https://www.learningfromexperience.com/images/uploads/process-of-experiential-learning.pdf>

38. Piaget, J. (1950). *The Psychology of Intelligence*. — London : Routledge & Kegan Paul. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://archive.org/details/psychologyofinte0000jean>
39. *Cognitive Development in Children*. — National Center for Biotechnology Information. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9142720/>
40. *European Science. The Development of Willpower in Primary School Students*. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://europeanscience.org/index.php/4/article/download/1275/1221/2464>
41. *Positive Psychology. Cognitive Development Activities for Children*. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://positivepsychology.com/cognitive-development-activities/>
42. *The Role of Intellectual Stimulation in Early Childhood Learning*. — National Center for Biotechnology Information. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3423895/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів (самооцінювання пізнавальної активності)

1. Мені цікаво дізнаватися щось нове на уроках (оцінює рівень внутрішньої мотивації до навчання).
2. Я люблю самостійно знаходити відповіді на запитання (визначає здатність до самостійного пізнавального пошуку та когнітивну активність).
3. Якщо завдання складне, я намагаюся його виконати до кінця (фіксує наполегливість та емоційно-вольову стійкість).
4. Мені подобається працювати з однокласниками над спільним завданням (відображає діяльнісно-практичні навички та командну взаємодію).
5. Я ставлю запитання, коли щось не розумію (свідчить про активність мислення та прагнення до глибшого розуміння).
6. Я можу пояснити інших, як виконати завдання (оцінює когнітивні та комунікативні вміння).
7. Я уважно слухаю вчителя і не відволікаюся (відображає рівень концентрації уваги та самоконтроль).
8. Мені цікаво ділитися своїми знаннями (показує мотив до обміну інформацією та соціальну взаємодію).
9. Я беру участь у проєктах або ігрових конкурсах (визначає діяльнісно-практичну активність та творчий потенціал).
10. Я не зупиняюся, якщо завдання здається важким (свідчить про наполегливість і здатність доводити справу до кінця).

Додаток Б

Результати анкетування учнів контрольної (очної) групи (n = 19)

№	Отриманий бал	Рівень пізнавальної активності
1	26	високий рівень
2	23	середній рівень
3	25	високий рівень
4	21	середній рівень
5	18	середній рівень
6	27	високий рівень
7	22	середній рівень
8	20	середній рівень
9	28	високий рівень
10	17	низький рівень
11	24	середній рівень
12	25	високий рівень
13	22	середній рівень
14	19	середній рівень
15	26	високий рівень
16	23	середній рівень
17	21	середній рівень
18	20	середній рівень
19	16	високий рівень

Додаток В

Результати анкетування учнів дистанційної групи (n = 21)

№	Отриманий бал	Рівень пізнавальної активності
1	17	низький рівень
2	22	середній рівень
3	18	середній рівень
4	15	низький рівень
5	23	середній рівень
6	20	середній рівень
7	14	низький рівень
8	19	середній рівень
9	16	низький рівень
10	24	середній рівень
11	12	низький рівень
12	21	середній рівень
13	18	середній рівень
14	13	низький рівень
15	25	високий рівень
16	14	низький рівень
17	20	середній рівень
18	26	високий рівень
19	17	низький рівень
20	24	середній рівень
21	27	високий рівень